

“TÜRKİYE ARTIK BİR GÖÇLER ÜLKESİ”: NURCAN BAYSAL’LA SAVAŞ MAĞDURU GÖÇMENLER ÜZERİNE SÖYLEŞİ

Söyleşi: Esra Aşan, Zeynep Kutluata

Ekim 2014, İstanbul

Suriye iç savaşının yarattığı yıkım ve tahribat Türkiye’deki yaşamın da önemli bir parçası. Çünkü savaştan kaçan yüzbinlerce Suriyelinin yaşadığı ülkelerden biri de Türkiye. Devletin resmi kampları, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı illerde belediyelerin açtığı kamplar Suriyeli, Şengalli, Kobaneli savaş mağdurlarına tesis edildi. Kamplarda kalamayan insanlar ise Türkiye’nin pek çok iline dağılmış durumda. Savaşın neden olduğu tahribat, psikolojik yıkım ve yoksulluk karşısında geliştirilen dayanışmanın güçlenmesi ve sürdürülebilirliği göçmenlerin hayatlarına devam edebilmeleri için oldukça önemli bir yerde duruyor. Araştırmacı, yazar Nurcan Baysal, göçmenler üzerindeki savaşın etkilerini hafifletmek için mücadele eden aktivistlerden biri. Ağırlıklı olarak Diyarbakır ve Urfa’daki belediyenin açtığı kamplarda çalışma yürüten Nurcan Baysal ile Türkiye’deki Ezidi ve Kobanêli göçmenlerin durumu, yaşam koşulları üzerine bir söyleşi yaptık. Bu söyleşide Nurcan Baysal, savaş mağdurlarının yaşamlarına devam edebilmeleri için toplumsal dayanışmanın gerekliliğinin altını çiziyor ve Türkiye’de sivil toplumun ve resmi kurumların geliştirdiği politikaları eleştirel bir gözle değerlendiriyor.

Suriye’deki savaşın çeşitli aşamalarında Türkiye’ye, ağırlıklı olarak da Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı illere göçler oldu. Araplar, Kürtler, Ermeniler, Ezidiler... Farklı dönemlerde gelen bu grupların deneyimlerinin ve karşılaştıkları sorunların ortak yanları olduğu gibi, farklı yanları da var. Sizin çoğunlukla Şengal katliamı sonrasında Türkiye’ye gelen Ezidilerin ve Kobanê kuşatmasıyla birlikte gelen Kobanêlilerin bulunduğu kamplarda çalışmalar yürüttüğünüzü biliyoruz. Öncelikle, bize genel olarak gözlemlerinizi aktarabilir misiniz?

Nurcan Baysal: Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, Türkiye’ye gelen göçmenlerin sayıları hakkındaki bilgiler gün gün değişiyor. Ayrıca, AFAD gibi devlet kurumlarıyla diğer kurumların verdiği rakamlar da farklılaşabiliyor. Ancak Ezidiler konusunda şunu söyleyebilirim: Bölge’deki kamplarda yaklaşık otuz bin civarında Ezidi vardı, ancak Bölge’deki son Kobanê olayları sonrası bir kısmı Güney Kürdistan’a geri döndüler. Şu an Bölge’deki Ezidi kamplarında yirmi yirmi iki bin civarında Ezidi kalıyor.

Telif ©2014 ISSN 1307-0932

Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar

Sayı 24 (Ekim 2014)

Suriye'deki iç savaşın başlamasıyla son üç yıldır Türkiye'ye gelen Arap göçmenler konusunda çok fazla bilgiye sahip değilim; bildiklerim basından öğrendiklerimle sınırlı. Arap göçmenler için çeşitli kamplar kuruldu ama biliyorsunuz bu kamplar tamamen AFAD'ın kontrolünde ve kamplara giriş çıkış yok. Dolayısıyla buralara dair gözlem aktarmamız çok zor. Üç yıl önce Arap göçmenler gelmeye başladığı sırada çalıştığım bir proje dolayısıyla Kilis bölgesine çok sık gidiyordum. O yüzden Kilis'teki hareketliliğe şahit olmuştum. Kamplara yerleşenler var, bir de kampta yer kalmadığı için kampa girememiş ya da farklı sebeplerle kampta kalmak istememiş olanlar var. Kampta olmayan Arapların birçoğu da şehrin içinde kayboldular; işçi olarak çalıştılar, çok kötü koşullarda dilenmeye zorlandılar, birçok Arap kadın fuhuşa zorlandı. Mesela ilk aylarda Kilis'e gelen Arap bir savcıcıyı hatırlıyorum; Kilis'teki ofisimizin hemen karşısındaki ahırda kalıyordu. Yine sık sık gittiğim restoranlarda artık Arap çocukları çalışıyor. Bu geçiş çok kısa sürede oldu. O yıllar ben Kilis'e ayda bir gidiyordum, bir iki ay içinde şehirde Arapların her yerde çalışmaya başladığını, Arap mahallelerinin oluşmaya başladığını gözlemleyebildim.

Şengal katliamı sonrasında Duhok ve Zaho'daki Ezidi kamplarını ziyaret ettiniz. Bu kamplardaki yaşam koşullarından bahsedebilir misiniz?

Evet, ağustos ayından sonra Şengal'den kaçıp gelen Ezidiler için kurulan kampları ziyaret ettim ve yardım faaliyetlerine katıldım. İlk olarak Zaho ve Duhok'taki kamplara gittim, Zaho ve Duhok arasında yaklaşık yirmi bin kişilik büyük bir BM kampı var. Onun dışında herhangi bir kamp yoktu. AFAD Başkanı, Zaho'da Türkiye Devleti'nin bir kamp kurduğunu söylüyordu ama aylardır bu kamp kurulamadı. IŞİD katliamından kaçarak Zaho ve Duhok'a gelen Ezidiler çok kötü koşullarda yaşıyorlar. Çoğunluğu, bitmemiş inşaatlarda kalıyor. Biliyorsunuz o bölgeye çok lüks binalar yapılıyor ve Ezidi mülteciler de o lüks binaların henüz tamamlanmamış inşaatlarında kalıyorlar. Kürdistan Bölgesel Yönetimi o inşaatları günlük olarak gezerek Ezidilere gıda –çoğunlukla kuru gıda- veriyor. Aynı zamanda sağlık sorunları olduğunda hastaneye gidip ücretsiz hizmet alabiliyorlar. Ancak o koşullarda sağlıklı yaşamaları mümkün değil. Getirilen gıdaları bile çöpten iki tane paslı teneke bulup onun içinde pişiriyorlar. Oradaki durum gerçekten çok korkunç, buradakinden daha korkunç. Doğruyu söylemek gerekirse ben bu duruma biraz şaşırılmışım: Buradaki Ezidi kamplarının, bir iki istisna hariç, hemen hepsi belediyeler tarafından yönetiliyor, ki bu belediyeler çok yoksul belediyeler: Şırnak, Silopi gibi belediyelerden bahsediyoruz. Silopi'nin yolu bile yok! Asfalt yol bile yapamayacak kadar yoksul belediyeler bunlar. Bu belediyeler yönetimindeki kamplarda kalan Ezidiler bile Zaho ve Duhok'takilerden daha iyi durumdalar. Duhok ve Zaho'da beni gezdiren bir peşmergeye şaşkınlığımı anlattığımda Zaho ve Duhok'a gelen Ezidi sayısının iki yüz elli bin olduğunu söyledi. Bu rakam bir hükümetin bakabileceğinden çok

daha fazlasıydı. Bu nedenle insanlar orada genel olarak bölgesel Kürt hükümetinin elinden geleni yaptığını düşünüyor.

Duhok daha zengin bir bölge olduğu için Ezidiler orada sokak ortalarında değiller, daha çok kapalı alanlarda, camilerde, okullarda kalıyorlar. Tabii yine inşaatlarda da kalanlar var. Çok lüks kafelerin, restoranların olduğu, lüks arabaların geçtiği caddelerin üzerindeki inşaatlarda kalan Ezidileri görmek beni sarsmıştı. İnsanı hakikaten insan olmaktan utandıran bir manzaraydı. Fakat Ezidiler çok kanaatkâr insanlar, “Şu hakkımız, şunu talep ediyoruz” gibi şeyler söylemiyorlar, ne verilirse “Allah razı olsun!” diyorlar. Küçük bir şey dahi verilse, bunu on kişi bölüşüyorlar. Kaç aydır kamplara kamyonla yardım götürüyorum, bir kez bile kargaşayla karşılaşmadım. Buldukları ile yetinen, ellerindekini paylaşan, birbirlerini inanılmaz destekleyen bir halk var karşımızda. Duhok'taki lüksü görüyorlar, bundan rahatsız olup olmadıklarını sorduğumda sürekli “Allah Duhoklulardan razı olsun” dediler: “Onlar bize her gün yemek ve kıyafet getiriyorlar...” gibi cümleleri çok duydum. Ezidiler savaşçı bir halk değil. Sanırım ilk defa YPG'lilerle savaşı öğreniyorlar. YPG'lilerin çağrısıyla Ezidi gençlerin bir kısmı dönmeye başladı. Bu onlar için yeni bir durum aslında. İnsan öldürmeyi bırakın, kendini korumak için bile şiddet kullanmak yok kültürlerinde. YPG yetişmese büyük ihtimal büyük bir Ezidi soykırımını ile karşı karşıya kalacaktı dünya.

Şu anda Türkiye’de de yoğun bir Ezidi nüfusu var. Yoğun olarak nerelerde buldukları ve sayıları ile ilgili verilere ulaşmak mümkün mü?

Türkiye tarafında Şırnak, Silopi, Midyat, Diyarbakır ve Cizre’deki Ezidi kamplarına gittim. Bunun dışında İdil, Van ve Batman’da ve bazı küçük ilçelerde de kamplar var. Roboski’ye giden ciddi bir nüfus da vardı. Zaten Roboski üzerinden kaçak giriyorlardı, okullarda kalıyorlardı, okullar açıldıktan sonra kamplara yollandılar. Bildiğim kadarıyla şu an Roboski’de kalan Ezidi yok. Doğruyu söylemek gerekirse kampların dışında kaç kişi var dersanız size kimse cevap veremeyecek. Ben belediye koordinasyon merkezlerinden sık sık aldığım rakamlar doğrultusunda Türkiye’deki Ezidilerin sayısının otuz bin civarında olduğunu düşünüyorum.

Gelen Ezidiler Avrupa’nın onları kurtaracağını düşünüyor. Çok ciddi bir çoğunluk yurtlarına dönmeyi düşünmüyor. Ezidilerin çoğu Avrupa’ya gideceğini düşünüyor, Avrupa’ya gidemezlerse de Türkiye’de kalmak istiyorlar. Avrupa’nın kendilerini almayacağını fark ederek dönenler oldu, ancak bu sayı çok az. Son Kobanê olaylarından sonra daha yoğun dönüşler oldu. Örneğin Diyarbakır kampında beş bin beş yüz kişi varken iki gün önce bu sayı üç bin iki yüz kişiye düşmüştü.

Türkiye'ye gelen Ezidiler ve Kobanêliler arasında temel bir fark şu: Ezidiler artık vatanlarına geri dönmek istemezken, Kobanêlilerin hepsi geri dönecekleri günü bekliyorlar.

Türkiye'de bulunan Ezidilerin yaşam koşulları nasıl?

Kamplardaki gözlemlerimiz şunlar: Çok ilginç bir şekilde devlet ortada yok. Midyat'ta üç yıl önce Suriyeli göçmenler için kurulmuş, AFAD tarafından yönetilen yedi bin kişilik bir kamp var. Bu kampta iki bin beş yüz kişilik boş yer varmış, iki bin beş yüz Ezidi buraya yerleştirilmiş. Midyat'taki bu kamp dışında bütün kamplar yerel belediyeler tarafından kurulmuş ve yönetiliyor. Şu soruyu çok ciddi sorgulamak gerekiyor: Türk Devleti neden gelen Ezidiler için kamp kurmadı? İkincisi, hadi belediyeler kurdu diyelim, neden devletin kurumları bu belediyelerin yanında değil? Çadır temin etme, sağlık hizmetleri getirme gibi pek çok altyapı ihtiyacı var. Geçtiğimiz günlerde televizyonda Başbakan Davutoğlu gelenlere kucak açtıklarını söylüyordu. Ezidiler açısından bu doğru değil, bu kamplar belediyeler tarafından yönetiliyor ve dediğim gibi, Ezidiler açısından şunu söyleyebiliriz: Midyat kampı hariç, devlet bu insanlara bakmıyor. Midyat'taki kampta da beş bin Arapın yanına iki bin beş yüz Ezidi yerleştirmişler. Oysa Ezidilerin çok ciddi bir kısmı onları yalnızca IŞİD'in değil komşularının da katlettiğini söylüyor, yani bir şekilde Araplardan korkuyorlar ve bu korku uzun süre devam edecek gibi görünüyor. Onları Midyat'ta Arapların yanına yerleştirmek büyük bir hata.

Ayrıca, Bölge'de bazı köylere de Ezidiler yerleştirilmiş durumda. Midyat'ta bir Ezidi köyü var, Bacin Köyü. Bu köy, 1980'lerden sonra boşaltılan Ezidi köylerinden biri. 2000'li yıllarda İsviçre, İsveç, Almanya'ya gidenlerin bir kısmı köyelerine geri dönüyorlar, birkaç evi toparlıyorlar ve bir kasır yapıyorlar. Şimdi bu kasra yüz elli Ezidi yerleştirilmiş, Avrupa'dan gelen Ezidiler onlara yardım ediyorlar.

Bu noktada bence temel soru şudur: Milyonlarca Arap göçmen, devletin kamplarında kalırken Ezidiler için neden benzer koşullar yaratılmıyor?

Bu kampların ihtiyaçları sadece belediyeler üzerinden mi karşılanıyor? Belediyelerin birlikte çalıştığı başka devlet kurumları var mı?

Aslında kaymakamlıkların ve belediyelerin birlikte hareket ettikleri durumlar da var. Birkaç hafta önce Suruç Belediye Eşbaşkanı Zuhâl Hanım (Ekmez) son Kobanê olaylarına kadar kaymakamla birlikte çalıştıklarını, kaymakamın kendilerini anlayan biri olduğunu ama sonrasında durumun neden değiştiğini bilmediklerini söylemişti. Demek üstten bir müdahale ile yerelde normalde birlikte çalışan kurumlar bir şekilde birbirleriyle çalışamaz duruma getiriliyor.

Ezidi kampları yerel belediyelerin, gönüllülerin ve halkın desteği ile yürüyor. Silopi’de evlerde de çok sayıda insan ağırlanıyor: Kampta iki bin beş yüz kişi var, evlerde de iki bin beş yüz kişi var. Mesela Silopi Belediyesi bir kart sistemi oluşturmuş, evlerde kalan iki bin kişiyi de tespit etmiş durumda. Her gün evlerde kalan Ezidi ailelere kuru gıda götürüyorlar. Dışarıdan da yardım geliyor. Sadece Kürt halkından bahsetmiyorum; Türk halkından, Lazlardan, Ermenilerden, Batı’dan, Karadeniz’den... Her yerden gelen yardımlarla bu kamplar dönüyor.

Kamplardaki ihtiyaçlardan bahsedebilir misiniz?

Kamplarda en acil ihtiyaç çadır. Bir çadırda iki üç aile kalıyor. Ayrıca, şu anda kullanılan çadırların hepsi yazlık çadır, kışlık çadır değil. Mesela bu çadırların toprakla temasını kesmek için altına konulması gereken malzemeler yok, şu anda bunları nereden bulabileceğimizi araştırıyoruz. Çadırların içinde ısıtıcılar yok. Çok acil şekilde bu çadırların kış koşullarına uygun hâle getirilmesi gerekiyor. İkinci ihtiyaç yiyecek. Kuru gıda bir şekilde geliyor ama buradaki çocuklar taze bir kahvaltı yapamıyorlar. Belediyeler çok zor durumda. Artık asli işlerini bile yapamıyorlar. Bu kampların sadece aylık yemek masrafı, neredeyse bu belediyelerin bütçesi kadar. Tabii, halk burada onları aç bırakmıyor, herkes sürekli kamplara gidiyor, bir şey götürüyor. O yüzden en temel ihtiyacın çadır olduğunu söyleyebilirim. Önümüzdeki günlerde kış koşullarıyla birlikte geçici konutların, konteynırların düşünülmesi gerekiyor.

Bu kamplarda bölgedeki ve bölge dışından gelen sivil toplum kurumlarının faaliyetleri nasıl yürüyor?

Bu kamplarda çalışma yürüten sivil toplum kuruluşları yok denecek kadar az. Batı’dan kadın kuruluşu, çocuk kuruluşu ya da psikolojik destek sunan kuruluşlar bu kamplara gelip çalışmıyorlar. Van depreminden sonra Van’da da çalışmıştım. Van’a çok sayıda sivil toplum örgütü gelmiş ve çalışmıştı. Buradaki bazı sivil toplum örgütleri sınırlı çalışmalar yapıyor ama Batı’dan gelip bu kamplarda çalışan bir sivil toplum örgütü şu an yok.

Bölgedeki sivil toplum kurumları için şunu söyleyebilirim: Mesela Diyarbakır’ın yoksul mahallelerinde çalışan Umut Işığı, Bağlar Kadın kooperatifi, çocuk örgütleri gibi kurumlar var. Onlar zaten bu yoksul mahallelere yerleşen Araplar ve Ezidilerle ilgili çalışma yürütüyorlar. Ama dışarıdan gelen yok. Kamplarda hâlâ bir çocuk çalışması başlamamış durumda. Rehabilitasyona ilişkin ise hiçbir şey yok.

Göçmenlerin savaş deneyimleri ve yaşadıkları koşullar dikkate alınrsa, en önemli ihtiyaçlardan biri de sağlık hizmeti olsa gerek... Sağlık hizmetlerinden ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde faydalanabiliyorlar mı?

Üç yıl önce Suriye'den gelen göçmenler Türkiye'deki sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanabiliyor ama Ezidiler ve Kobanêliler için bu durum geçerli değil. Onlarla ilgili bir yönetmelik çıkarılmadı. Eğer ısrarlı bir doktor varsa ya da o ilde sivil toplum örgütü güçlüyse, onlar yereldeki kamu kurumlarına baskı yapabiliyorlar. Bu baskı sonucu, bir şekilde, vali ya da vali yardımcısının izniyle Ezidiler ve Kobanêliler de ücretsiz tedavi olabiliyorlar. Örneğin Diyarbakır'da şöyle bir olay olmuştu: Bir arkadaşımın doktorluk yaptığı hastaneye gelen bir Ezididen tedavi ücreti istenmişti. İlk gün Arap olarak kaydını yaptırıp tedavi ettirmişler. İkinci gün doktorlar buna karşı çıkıyor ve bir araya geliyorlar, "Bu nasıl insanlık!" diyerek duruma itiraz ediyorlar ve valilik arıyor. Vali de kendi özel izniyle Ezidilerin ücretsiz tedavi edilebileceğini söylüyor. Ama bu durum geçici bir şey çünkü bununla ilgili bir yönetmelik yok.

Bu durumu anlamış değilim. Kamplarda şu anda doktorlar var, bu doktorların hepsi gönüllü doktorlar ama doktorların müdahale edemeyeceği ağırlıkta olan vakalar bulunuyor, bunların donanımlı hastanelere yollanması gerekiyor. Örneğin Silopi kampında şöyle vaka vardı: IŞİD bir çocuğun gözünün önünde babasının kafasını kesmiş ve hâliyle çocuğun çok ciddi psikolojik rahatsızlıkları vardı, ayakta duramıyordu. Bu çocuğun Diyarbakır'daki hastaneye yollanması gerekiyordu ancak bunun için bir sistem yok. Burada bir katliamdan kaçıp gelmiş ve çoğunluğu katliama tanıklık etmiş insanlardan bahsediyoruz. Mesela Diyarbakır'daki kampta ellerinde telefonla internetten amcasının katledilişini izleyen çocuklar var. Böyle vakalardan bahsediyoruz. O yüzden de sağlık hizmetlerinin yanı sıra, sosyal çalışmalara, atölyelere acil ihtiyaç var. Açıkçası ben Ezidilerin uzunca bir süre burada kalacağını düşünüyorum. Ne zaman dönerler bilmiyorum, dönerler mi, onu da bilmiyorum. Çünkü çoğu "Biz Şengal'e dönmek istemiyoruz; Şengal kan kokuyor, Şengal'de gidip tekrar Arap komşularımızla yaşayamayız" diyorlar.

Göçmenlerle ilgili kritik bir konu da göçmenlerle yerli halk arasındaki ilişkiler. Örneğin Suriyeli Arap göçmenlerin Türkiye'nin birçok yerinde ırkçı tepkilere maruz kaldığını biliyoruz. Bölgede buna benzer gözlemlerinizi oldu mu?

Ezidi kamplarının hemen hemen hepsi şehrin dışında; şehrin çok da içinde olmadığını belirtmek lazım. Kendi toplulukları haricinde çok fazla insanla karşılaşmıyorlar. İçinde buldukları durum Arapların, yani Suriye'den gelen göçmenlerinki gibi değil. Araplar çok fazla yere dağıldılar. Ezidilerin durumu farklı. Diyarbakır'daki kamp şehirden on beş km uzaktaki bir piknik alanına kurulmuş, kampta sadece Ezidiler kalıyor. Kampa giriş-çıkış yok, izinliyseniz, bir yardım götürecekmeniz bir yetkiliyle beraber kampa girip çıkabiliyorsunuz. Cizre ve Silopi'de de kamplar şehrin dışında. Dolayısıyla, Ezidilerin çok büyük bir kısmı

kamplarda kaldığı için yerli nüfusla karşılaşmaları gibi bir durum pek söz konusu değil. Karşılaşma durumunda da, insanlar burada birbirleriyle yardımlaşıyorlar, dayanışma içindeler, birbirlerine destek veriyorlar. Ben bunun uzunca bir süre böyle gideceğini düşünüyorum. Açıkçası diğer illerde çıktığı gibi bir çatışma beklemiyorum. Ezidileri yanına alan birkaç aileyle de görüşmüştüm. Herkes dayanışmaya devam edeceklerini söylüyordu. Hatta Ezidilerden biri bana “Biz çok katliam yaşadık ama yine de mutluyuz çünkü Kürtler bize sahip çıktı. Biz biliyoruz, ölürsek de beraber öleceğiz” demişti. Bu hissiyat Bölge’de ve Ezidilerde çok güçlü bir şekilde var. Şengal ve Kobanê, Kürtlerdeki bu birlik ruhunu çok fazla beslemiş durumda. O yüzden de ben kişisel olarak provokasyon olmadığı müddetçe herhangi bir Ezidinin burada kılına zarar geleceğini düşünmüyorum.

Suriyeli Arap kadınların yaşadıkları mağduriyetler de anaakım medyada çeşitli şekillerde yer aldı. Ezidi kadınların göçmen olarak yaşadıkları deneyimler konusunda ne söyleyebilirsiniz?

Ezidiler için bu durum geçerli değil. Henüz Ezidiler o kadar dışarıda değiller. Dışarıda olanlar da belediyeler aracılığıyla ailelerin yanına yerleştirilmişler; her aile yanlarındaki Ezidi ailesinin sorumluluğunu almış durumda. Arap kadınlar gibi ortada kalmadılar. Arap göçmenlerin dağılmasına göz yumdu devlet. Kürt siyasal hareketi Ezidileri bir arada tutmaya çalışıyor, çünkü Kürt siyasal hareketinin bir amacı var, Ezidiler Şengal’e geri dönsün istiyorlar. Şu an Avrupa’ya ya da İstanbul’a giden bir iki tane zengin Ezidi aile varsa vardır. Kürt siyasal hareketi hem Kobanêlileri hem Ezidileri vatanlarına geri döndürmek için böyle bir politika izliyor.

Ama Suriye’den gelenler aynı durumda değil. Onlar zaten Türkiye Devleti’nin denetim ve gözetiminde geldiler, çoğunluğuna hem kimlik, hem oturma hakkı hem çalışma hakkı verildi ve maalesef daha sonra da bu insanlar dağıldılar. Devlet kucak açtık diyor, ama ne oldu diye sormuyor. Arap kadınların çoğunluğu -içinde Arap olmayan da olabilir ama çoğunluğu Arap- maalesef sokaklardalar ve çok kötü koşullarda yaşıyorlar. Kadınlar satılıyor. Bu kadınlar yok oldular. Henüz Ezidiler bu durumda değiller, henüz Kobanêliler bu noktada değiller. Umarım da hiçbir zaman bu noktaya gelinmez. Ama Arap göçmenler, Suriye’den daha önce gelenler maalesef bu koşullardalar.

Anlattıklarınızdan belirli göçmen gruplara belirli kurumların sahip çıktığı gibi bir izlenim açığa çıkıyor...

Bu kadar net bir ayrışma yapılabilir mi emin değilim. Çünkü Araplara devlet sahip çıktı ve kimseyi de karıştırmadı. Biz, hiçbir sivil toplum yetkilisi, Araplar için Urfa, Antakya, Antep, Kilis’te kurulan kamplara giremedik. Devlet milyonlarcasını kamplara yerleştirdi,

milyonlarcasına da gözünü kapadı, adeta “gidin dağın Türkiye’ye” dedi. Onları öylece bıraktı. Devlet bir grubu kamplara yerleştirdi, onlara kimlik verdi, sağlık hizmeti verdi ama kampın dışındakileri öylece bıraktı. Bıraktığı zaman savaştan kaçmış, güçsüz, ailesini bırakmış, ailesi ölmüş olan bu insanlar ortada kaldılar. Kadınlar her tarafta satılmaya başladılar. Bundan yaklaşık sekiz dokuz ay önce, Arap bir kadın Diyarbakır’da bir evde ölü bulundu. Hiç kimsesi yok. Bu kadını, kadın örgütleri gömdüler.

AFAD kampları dışında kalan Araplar için yaşam koşullarının çok zorlu olduğunu söyleyebilir miyiz?

Diyarbakır’da Suriyeli Arapların kaldığı mahallelerde çalışan STK’ların hepsi ve yine belediyeler onlara bir şekilde yardım etmeye çalışıyor ama göçmenlerin sayıları çok fazla ve bu çalışmaları yürüten STK’lar çok küçük yapılar. Sarmaşık Derneği gıda yardımı yapıyor. Sur Belediyesi de gıda yardımında bulunuyor. Diyarbakır Sur Belediyesi bir çağrı yaparak iki üç yıl önce gelen Arapları, eski Diyarbakır evlerine yerleştirdi. Örneğin benim eski bir Diyarbakır evim vardı, orada şu an dört aile kalıyor. İkinci bir evi olan herkes bir şekilde evini açtı, ama yerleştirdiği iki yüz üç yüz kişi olsa bile geride kalan yüz binlerce insan var... Şu an Diyarbakır’da sokakta dilenen insanların çoğu Arap ve bu çok can yakıcı bir durum.

Ezidiler konusunda farklı bir durum söz konusu. Ezidiler IŞİD katliamından kaçtılar, Şengal’e dönmek istemiyorlar; Şengal Ezidilerin vatanı ve geri dönmezlerse Ezidilik bitecek, dağıldıkları zaman artık dünyada bir Ezidi toplumu olmayacak. O yüzden açıkçası Bölge’de, Ezidileri bir arada tutmak ve geri dönmelerini sağlamak konusunda bir ısrar var.

Kobanêliler diğer göçmen gruplardan nasıl farklılaşıyor? Kobanêliler hakkındaki izlenimleriniz neler?

Kobanêlilerin sayısı hakkında da net bir şey söylemek mümkün değil. Kurumların verdiği rakamlar birbirinden çok farklı. Ben belediye başkanını ziyaret ettim, o ziyarette BDP Urfa il başkanı da vardı. Ayrıca kaymakamı da ziyaret ettim. Belediye başkanı altmış bin civarında Kobanêlinin geldiğini söyledi, kaymakam ise yüz seksen yüz seksen yedi bin civarında, dedi. Yani arada yüz yüz yirmi bin fark var. Yüz seksen bin Kobanêli gelmiş olsa Suruç herhalde bitmiş olurdu, o ayrı mesele. Bu rakamların doğruluğundan emin değilim. Ancak ortalama seksen yüz bin Kobanêli olduğunu düşünüyorum. Suruç belediye başkanı, akrabaları olanların Halfeti, Birecik gibi yakın yerlere dağıldığını söyledi.

Silopi’ye, Şırnak’a ya da Diyarbakır’a geldiğinizde de Ezidileri görmezsiniz. Çünkü kamplar şehirden uzakta. Ama Suruç öyle değil. Her tarafta Kobanêli var. Her ağacın altında, her parkta, her yerde Kobanêli var. Belediye bulduğu her mekânı kampa çevirmeye çalışıyor.

Belediye üç alanda kamp kurmuş; sadece bir tanesine büyük bir kamp denebilir. Kamplardan biri iki bin beş yüz kişilik, diğerleri küçük mekânlara kurulan çadırlardan ibaret. Bazı yerlerde dükkânları da kullanmış durumdalar. Suruç'ta üç alanda da AFAD kamp kurmuş. Kaymakam AFAD kamplarının dokuz bin kişilik olduğunu söyledi ama kampta beş bin kişi var şu an. Belediye başkanına göre Kobanêlilerin yaşadığı ciddi bir sorun şu: “Mesela biz parka gidiyoruz, onları yerlerinden kaldırıyoruz, AFAD'ın kampında boş yer var, oraya gidin diyoruz, ama gitmek istemiyorlar, çünkü Türkiye Devleti'ne güvenleri yok. Türkiye'nin IŞİD'e destek verdiğini düşünüyorlar. Ciddi bir kesimi biz zorla kampa götürüyoruz.” dedi. Kobanê'den gelenlerin –Ezidilerden farklı olarak - geri dönme arzuları var: “Savaş bitecek, IŞİD bitecek ve döneceğiz” düşüncesi hâkim. Onlar geçici olarak burada bulduklarını düşünüyorlar ve tüm planlarını buna göre yapıyorlar.

Kobanêli göçmenlerin ihtiyaçları konusunda bilgi verebilir misiniz?

Oradaki kamplarda da yine en acil ihtiyaç kışlık çadır. Sonrasında gıda ve özellikle taze gıda ihtiyacı söz konusu. Sosyal faaliyetlere de bence yine çok ihtiyaç var. İnsanlardan battaniye, mont, bot, çocuk ayakkabısı gibi yardımlar geliyor. Kobanêlilerin kamplarında, Ezidi kamplarından farklı olarak, tekerlekli sandalye ve baston ihtiyacı çok fazla oluyor. Çünkü çok fazla yaralı var. Bu, Ezidi kamplarında olmayan bir durum. Bütün bölgede kamplarla belediyeler ilgileniyor. Zaten birçok yerde belediyeler kendi işlerini yapmıyor, tamamen kamplara yoğunlaşmış durumdalar.

IŞİD'in kadınları özellikle hedef alan savaş politikalarını dikkate alırsak, genel olarak tüm göçmen gruplar için, kadınların savaş deneyimleri bahsettiğiniz göçmen deneyimlerine nasıl yansıyor?

Gittiğim kamplarda kadınlarla özellikle ayrı ayrı konuştum. Zaten çok az konuşuyorlar. Yalnız olsanız bile çok az konuşuyorlar. Ezidi kamplarında çok büyük bir korku var. Kadınlarda ve çocuklarda çok büyük bir korku ve dehşet var. Kobanêlilerin çok büyük bir kısmı katliama tanıklık etmeden geldi. Ama Ezidiler öyle değil. Çoğu katliama tanıklık ederek gelmiş insanlar. O yüzden de birçoğunun katliam görüntüleri, travmaları çok canlı. IŞİD'in eline geçmiş, tecavüze uğramış, bir şekilde kaçmış gelmiş kadınlar var. Bütün köyün önünde aşağılanmış kadınlar var. Mesela IŞİD'ciler bir köyde kadınlara “Bizi hamama götürüp yıkayın” demişler. Bunu kabul edip hamama giden kadınlar olmuş. Savaş yine kadın bedeni üzerinden de yürütülmüş. O yüzden onların yaşadığı travmalar çok daha büyük boyutta. Çoğu çok sessiz zaten.

Bu durumda olan kadınların kamp içindeki pozisyonu nasıl?

Tecavüze uğramış kadınlarla birebir oturup konuşmadım. Böyle bir şey mümkün değil zaten. Bunları genelde kamp çalışanları biliyor. Bu kadınların dışlanma durumuna ben şahitlik etmedim. Ezidiler biraz farklı bir halk. Çok güzel özelliklere sahipler. Herkes birbirini çok fazla destekliyor. Diyarbakır kampında görüşme yaptığım adamlar “Dön diyorsunuz da biz nasıl döneceğiz? Biz sonuçta kadınları kendi gözü önünde tecavüz edilmiş insanlarız artık. Nasıl döneceğiz? Biz nereye döneceğiz?” gibi şeyler söylemişlerdi. Bu hikâyeler, dışarıdan gelenlere yalnızlarsa biraz anlatılıyor ama genelde konuşulmayan bir şey.

Kobanêli kadınlar neden daha farklı, anlatılarında ve deneyimlerinde nasıl bir farklılık var?

Ezidiler ataerkil bir halk. Kobanêliler kadın erkek eşitliği konusunda kadınların daha eşit söz hakkına sahip olduğu bir toplum. Kadınlar da Kobanê’de verilen mücadelenin içinde. Bunu zaten kadının konuşmasından, tavrından anlıyorsunuz. Kadınlar orada kurulmaya çalışılan toplumun bir parçası olmuşlar, kadınlar da savaşıyor. Ezidilerde erkek hâkimiyeti daha güçlü.

Kamplardaki çocuk sayısının çok yüksek olduğunu biliyoruz. Yazılarımızdan birinde Ezidi çocukların okula gitmesini konu etmişsiniz. “Okullarda Kürtçe eğitim yapılıyor ama biz Arapça eğitim almıştık. Bu nedenle eğitim yapamıyoruz, eğitimde sorun yaşıyoruz” diyorlardı.

Ezidi çocuklar Şengal’deki okullarında Arapça eğitim almışlar ama konuştukları dil Kürtçe. Şengal’in eğitim dili Arapça olduğu için öyle bir eğitim almışlar. Biliyorsunuz Güney’de Kürtler Arap alfabesi kullanıyor. Kürtçeyi, Arap alfabesinde yazıyorlar. Kürtler arasında alfabe sorunu var zaten. Kuzeydeki Kürtler ve Rojava Latin alfabesini kullanırken İran ve Güney’dekiler Arap alfabesini kullanıyorlar. Çocukların eğitimi için Diyarbakır’daki kampta örnek bir kreş açılacak. Orada Ezidi çocuklar için Kürtçe ve Arapça eğitim önce yüz yirmi kişilik ufak bir grup için başlatılacak.

Diğer şehirlerden dayanışma yardımlarının geldiğini söylediniz. Bunların sürdürülebilir olması için neler yapılabilir?

Açıkçası ne kadar sürdürülebileceğini bilmiyorum. Sosyal medyada çağrılar yapıldıkça insanlar yardım yolluyorlar. Sonra unutuluyor. Ezidi kampları için GABB’a (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Belediyeler Birliği) bağlı bir koordinasyon merkezi kuruldu. Bu koordinasyon birimi üzerinden daha kurumsal, daha örgütsel yerlerle irtibata geçilebilir. İstanbul ve İzmir’de merkezi yerler belirlenerek sürdürülebilir bir kampanya yapılabilir. Ama şu an için sürdürülebilir bir durum yok. Mesela malzemeler bitince sosyal medyadan duyuruyoruz. Şu an belediyenin açtığı bir hesap var. Aynı zamanda birçok otobüs firması

yardımları ücretsiz taşıyor. Aslında yardım yollamak isteyen insanlar kısa bir internet araştırmasıyla hızla ellerindeki yardımları buraya nasıl ücretsiz ulaştırabileceğini öğrenebilir. Her belediyede buna cevap verebilecek temsilcilikler oluşturuldu. Belediyeler ilk başta çok zorlandılar, çünkü burada hiçbir belediyenin böyle bir deneyimi yok. Ne bir deposu var, ne afet birimi, ne de belediyede çalışan insanların göçmenlerle ilgili bir uzmanlığı söz konusu. İstanbul'da mülteciler üzerine uzmanlaşmış bir iki dernek olabilir. Ama burada bu da yok. Türkiye artık bir göçler ülkesi, ama bir göç politikası, bu konuyla ilgilenen özel bir bakanlığı, bir organizasyonu yok. Günlük düzenlemelerle yürüyor her şey.

Son olarak, Kobanê süreci ile de bağlantılı olarak, barış sürecinin geldiği aşamayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ben bir barış süreci var mı yok mu emin değilim. Kobanê 'den bağımsız bir barış sürecinin Türkiye'de ilerleyebileceğini düşünmek hayal olur. Barış süreci Kobanê'ye göbekten bağlı. Kobanê'de savaşanlar kim? Buranın çocukları. Buraya her gün Kobanê'den cenazeler geliyor. Medyada hiç duyulmayan, Türk kamuoyunda hiç görülmeyen olaylar var. Burada birçok evden gençler Kobanê'de şu an savaşıyorlar. Senin buradaki kendi Kürdün orada kendi halkı için savaşırken buna gözünü kapatırsan, burada bir sürecin devam etmesi mümkün olmaz.

Barışı ben de çok arzuluyorum, hepimiz arzuluyoruz. Neyse artık “barış” onu da bilmiyorum gerçi; bu da artık büyümlü bir kelime oldu. Biz bir savaşın ne kadar korkunç bir şey olduğunu çok iyi bilen bir halkız. Savaş sadece sevdiklerini kaybetmekle sınırlı bir şey değil. Savaş içinde yaşamak, bütün yaşama olan güvenini kaybetmekle eşdeğer. O yüzden ben kişisel olarak bunu ne Türklerin ne de başka bir halkın deneyimlemesini isterim. Türklerin savaş algısı Batıya gelen cenazelerle sınırlı. Oysa savaş bunun çok daha ötesi... Kürtler savaşı istemiyor, hatta barışta çok da ısrarlılar. Hakikaten, sabrın diğer adı olsa Kürtlük olurdu.

Barış bizlerin günlük yaşamına yansımali. Bakın şu anda sizle konuşurken savaş uçağının sesi geliyor. Sonuçta ben o uçağın nereye gittiğini biliyorum. Ben bu sesle yaşayacaksam, barış süreci benim günlük yaşamıma değmiyorsa, helikopter sesiyle uyanıyorsam, eli silahlı polisler her gün ortadaysa, tanklarla iç içe yaşıyorsam, kısaca barış buraya gelmiyorsa, masadaki barışın anlamını bilmiyorum. Muhakkak ki anlamı vardır ama bana değmesi, sokağıma, yaşantıma gelmesi lazım. Bunun bizim yaşamımızda bir dönüşüme neden olması lazım.

Barış süreci başladığı dönemde boşaltılmış köylerde ve korucu köylerinde çalışıyordum. Hakkari, Şırnak, Roboski... tüm o hatları gezdim. Barış süreci başlatıldı ve iki ay sonra benim çalıştığım köylere yeni korucular alındı. Akil İnsanlar Grubu'ndan arkadaşım olan insanlara dedim ki: “Lütfen bunu Başbakan'a sorun.” Başbakan'a da sordular. Başbakan “Böyle bir şey yok. Yalan!” dedi. Gözümüzün içine baka baka o kadar doğru olmayan şeyler konuşuluyor ve

Türkiye halkı yanlış bilgilendiriliyor ki... Birkaç ay önce Roboski'ye gittim. Sadece Roboski Hakkari arasına, -ki çok kısa bir mesafeden bahsediyoruz- barış sürecinden sonra otuz kadar yeni kalekol yapılmış. Tüm bunlar sürece güveni sarsıyor.

Barış istiyorsak en önemli şeylerden biri de dil. Her gün hakaret, her gün hakaret. Ve bu hakaret sürekli devam ediyor. Bana Kürtlük nedir deseler hakaret görmektir diyeceğim. Bir halka, bir halkın temsilcilerine bu kadar mı hakaret edilir? Bu kadar zulüm çekmiş, evi, köyü, yuvası yakılmış, yıkılmış, anası babası katledilmiş bir halkın hâlâ her gün hakaret görmesi ne demektir! O yüzden bu sürecin sonunu görebilecek miyiz, emin değilim. Çok arzuluyorum başarıyla sonuçlanmasını, ancak gerçekten emin de değilim. Hükümetin barış sürecini devam ettirme konusundaki samimiyetine dair ciddi şüphelerim var.

Görüşlerinizi bizlerle paylaştığınız için çok teşekkür ederiz.